

Multifunktionella golfanläggningar

arenor för idrott, naturvård och allmänhet

En konferens för ett nordiskt nätverk för samarbete och erfarenhetsutbyte av ny kunskap och beprövad erfarenhet mellan myndigheter, miljö- och friluftsförbund, universitet och högskolor samt golfanläggningar i Norden hölls i Köpenhamn 22 och 23 september 2010. *Anette Nordquist, Carlskrona GK, står för sammanfattningen från konferensen.*

Maria Strandberg, STERF, konferensansvarig, inledde: Multifunktionella golfanläggningar är lönsamma för samhället och för golfen. Golfanläggningar har fler roller att spela vid sidan av att tillhandahålla spelytor för golf. Ser vi golfanläggningar ur ett utifrån perspektiv inser vi att anläggningarna kan tillhandahålla ett brett utbud av tjänster och att detta måste utvecklas, uppmuntras och tas tillvara. Golfanläggningar kan till exempel bidra till landskapsutveckling, natur och kulturvård, biologisk mångfald samt med rekreationsytor för det allmänna friluftslivet. Nordiska myndigheter efterfrågar denna typ av anläggningar eftersom de kan bidra till att våra miljömål uppnås, särskilt i tätortsnära områden där många golfanläggningar finns.

STERF – Scandinavian Turfgrass and Environment Research Foundation, är de nordiska golfförbundens gemensamma forskningsstiftelse. STERF levererar ny kunskap som är nödvändig för multifunktionella golfanläggningar. Det vill säga kunskap som är praktiskt nyttig och färdig att använda till exempel direkt i banskötseln, i samarbete med och av myndigheter. Detta i dialog med allmänhet och i ett trovärdigt miljöarbete.

ETT AV DE VIKTIGASTE I EUROPA

STERF betraktas som ett av Europas viktigaste centra för forskning rörande anläggning och skötsel av golfanläggningar.

STERF prioriterar FoU (Forskning och Utveckling) inom:

- Natur och kulturvård samt biologisk mångfald.

- Modern banskötsel med fokus på integrerat växtskydd.
- Hållbart nyttjande av vatten.

SAMVERKAN I MILJÖARBETET

Mårten Wallberg, ordförande i Naturskyddsföreningen i Stockholms län, berättade om ett forskningsprojekt inom STERF under åren 2004–2008.

Syftet med studien var att identifiera viktiga parametrar för möjligheten till miljöprogram på golfanläggningar. Studien omfattade tolv golfklubbar i Stockholms och Upplands golfdistrikt.

Resultatet av miljöinsatsningen på golfanläggningarna var; energibesparingar, byggandet av dammar för groddjur och för vattenrengöring, färbete, gräskötsel, biotopinventering inklusive förvaltning av områdena utanför spelfältet.

Studien visade på tre viktiga anledningar till varför golfanläggningarna måste ta till sig miljötanket.

Ekonomiska orsaker: Golfanläggningar som har ett fungerande miljöprogram har insett att de har berikat golfanläggningen och åstadkommit besparingar samtidigt som de besparar naturen.

Lagar och förordningar: Möjligheter för golfanläggningar att ha nära samarbete med regionala och kommunala myndigheter.

Trovärdighet: Miljöprogram hjälper golfanläggningarna att få mer trovärdighet när det gäller miljöansvar. Information om vad golfklubben gör och har gjort ska öppet redovisas och gärna med rapporter till kommunen. Detta underlättas med ett gott samarbete med kommunen, miljö-

På Smörrums GC kan man hitta får och uroax som betar runt spelfälten.

organisationer, universitet och andra golforganisationer på lokal, nationell och EU-nivå.

Vad blev gjort?

- Biotopinventering med skötselråd.
- Slätter av ängar.
- Årsrapporter till kommuner.
- Färbete.
- Natur och botanikvandringar.
- Naturskyltar.
- Aktivt miljöarbete.
- Fågelinventering.
- Våtmark.
- Seminarier.

Ledningen för golfanläggningen är nyckelspelare. Hur får vi styrelserna att bli mer engagerade i ett aktivt miljöarbete?

Alla skyltar om varning för golfspelare borde förbjudas. Vi måste ha en öppnare attityd mot andra friluftsidkare. Dessutom borde vi informera våra egna medlemmar om varför ett träd kanske står mitt i spelvägen. Det kan ju stå där av naturvårds- och kulturella skäl.

Nya dammar ökar möjligheterna för till exempel grodor att överleva och reproducera sig.

En tredjedel av Sveriges golfklubbar har miljödiplom. Fle- ra framförde att det borde vara ett krav från golfförbundet att de som är medlemmar i förbundet ska ha en fungerande miljöplan och policy. Det finns inget krav i övriga Norden om detta heller.

Vad är lönsamt med ett aktivt miljöarbete?

- Energi.
- Minskad bekämpnings- och gödselmängd, vilket också ger färre arbetstimmar.

Men, men det kan också kosta mer genom att greener måste byggas om/förnyas med nya grässorter.

LANDSKAPETS VISUELLA ANPASSNING

Ole Römer Sandberg, professor, Department of Landscape Architecture and Spatial Planning, Norwegian University of Life Sciences, visade bilder från sina resor i Nya Zeeland och Skottland där han besökt ett flertal golfanläggningar. Han konstaterade att det i dessa länder också förekommer mycket förbudsskyltar med varning för golfare. Samtidigt så fanns det också många ställen där andra aktiviteter såsom ridning, cykling och promenader utövades på och runt om kring golfanläggningarna.

Kulturella och historiska kvarlämningar är skyddade då ägarna tycks samarbeta bra med natur- och kulturvårdsmyndigheterna.

KOMMUNER BYGGER PÅ ISLAND

Hörður Thorsteinsson, Hafnarfjörður Golfklubb, samt generalsekreterare för Islands Golf förbund, berättade att den första golfbanan anlades 1934. Islands golf förbund bildades 1942.

På Island finns det 65 golfbanor. 14 klubbar har 18 hål eller fler. Resterande har mestadels 9 hål, men det finns också banor som har 11 eller 12 hål. De flesta banorna är byggda och ägda av kommunerna och öppna för alla. På Island har aldrig golfen betraktats som en exklusiv sport vilket ju är vanligt i många länder. Vanligtvis har klubbarna cirka 250 medlemmar. Island har ungefär 15.000 golfspelare.

Reykjavik Golf Club har i dag runt 3.000 medlemmar

och har två 18-håls banor. Man behöver därför utöka antalet banor kring Reykjavik. För att detta ska kunna bli möjligt så ansåg Hörður att man mer och mer måste fundera på om man verkligen behöver ha 18-hålsbanor. På detta sätt skulle man bättre kunna tillgodose miljöintressena och det skulle underlätta att kombinera andra idrottsaktiviteter med golfen.

Han visade en film från Islands olika golfbanor. Denna föreläsning väckte ett stort intresse bland åhörarna för att besöka Island och för att bland annat spela golf.

GOLFENS ROLL FÖR VÅTMARKSFAUNAN

Johan Coldings, professor, The Beijer Institute of Ecological Economics, Stockholm, föreläsning baserades i stort på en studie som gjorts kring dammar på golfbanor i Storstockholmsområdet.

Cirka hälften av sötvattensmiljöerna är i dag försvunna i stora delar av Nordamerika, Europa, Australien och Nya Zeeland. I södra Sverige har uppemot 90 procent av alla våtmarker försvunnit bara under det senaste århundradet. Likaså är förlusten av småvatten kritisk i de tätortsnära miljöerna. Golfbanor utgör numera en av de få markanvändningsformer där ett faktiskt nettotillskott av småvatten tillkommer vid etablering av nya banor. Företrädesvis rör det sig om permanenta sötvattensdammar men också diken och temporära vattensamlingar som utgör vattenhinder.

Vattnet är en estetisk och spelmässig tillgång för banan samtidigt som vattenmiljöerna är betydelsefulla för en mängd växt- och djurarter.

Studien påvisar att golfbanor lokalt och regionalt kan utgöra en betydande våtmarksresurs och att det med fördel går att kombinera golfspel av hög standard med praktisk naturvård.

MULTIFUNKTIONELLT I KRISTIANSTAD

Andreas Nilsson, ekolog, Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike, konstaterade: För att skapa en golfbana med många funktioner arbetar Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike tillsammans med Kristianstads Golfklubb i Åhus i ett konkret projekt. Syftet är att banan, utöver att vara en given plats för golfspel, även ska vara en del av ett öppet landskap. Ett attraktivt rekreationsområde för icke-golfare och utgöra en viktig miljö för den biologiska mångfalden. Inom projektet har bland annat kunskap om områdets natur- och kulturvärden inhämtats, en stig med natur- och kulturinformation anlagts och fysiska biotopförbättrande åtgärder utförts.

När Kristianstads Golfklubb ville bygga ut sin befintliga anläggning med ytterligare 18 hål i början av 2000-talet fanns ett motstånd från naturvärden. Mark köptes in av kommunen och kommunen ställde då vissa krav. Bland annat att klubben skulle anlägga stigar för allmänheten samt att golfanläggningen skulle certifieras av Golf Environment Organisations (GEO).

Målsättningen var också att miljön runt banan skulle smälta in i och vara en naturlig del av omgivningen. Golf-

Per Rasmussen, chefsgreenkeeper på Smörörs GC, ledde ett studiebesök på anläggningen, som består av en 27-hålsbana samt tre 9-hålsbanor.

klubben började samarbeta med Biosfärkontoret och de ansökte tillsammans om projektmedel från STERF med syfte att skapa en multifunktionell golfbana.

Projektet är inte avslutat ännu. Banan har registrerat sig för GEO men är ännu inte certifierad.

Flera steg har tagits mot att skapa en multifunktionell golfanläggning:

- Utrymme för friluftsliv och rekreation för icke golfspelande allmänhet.
- livsmiljöer för många hotade arter.
- Ogräsbekämpning utan kemisk bekämpning.

Anne-Mette Dahl-Jensen, forskare, Forest & Landscape, University of Copenhagen, talade om följande.

Pesticider = kemiskt bekämpningsmedel mot skadedjur och växtsjukdomar.

Pesticidfritt har blivit nyckelordet inom golfvärlden, speciellt i Danmark. Danska Golf förbundet har ett frivilligt avtal med Miljöministeriet och Kommunernes Landsforening om en reduktion av kemiska bekämpningsmedel med 75 procent. Bland annat görs försök med mekanisk bekämpning med exempelvis vertikalskärning. Anpassad gödslingsmängd, toppdressing och hjälpsådd.

Problemet är dock att ingen av metoderna är så effektiv då ogräset väl är etablerat. Man bör också tänka på att det blir högre CO₂-utsläpp samt att det åtgår fler arbetstimmar.

Om man ska klara sig utan kemiska bekämpningsmedel innebär det att man måste förhindra att ogräset förökar sig. Klippning måste ske alldeles innan växten blommar och fröar av sig.

Ett annat sätt är att använda djur som betar, till exempel får. Biologiska bekämpningsmedel kan

kanske vara framtiden men i dag finns inga sådana medel i Danmark som kan användas. Blir förhållandena så att banarbetet måste skötas utan kemiska bekämpningsmedel är slutsatsen att vi golfspelare måste acceptera en högre förekomst av ogräs. Detta då det i dag inte finns någon riktigt bra alternativ metod.

Normalt används 50 till 150 kilo kväve/hektar. På Smørrums GC använder man 5 kilo/hektar plus kompost.

Per Rasmussen, Chefsgröenkeeper på Smørrums GC, guidade ett studiebesök på Golfcentret som har två klubbar med 900 plus 1.800 medlemmar. En 27-hålsbana samt tre 9-hålsbanor. Man har får och uroaxar som betar i kringområdena av spelfälten. Intressant besök på en mycket fin anläggning. Alla var imponerade av greenkvaliteten, samspelet med miljövänlig skötsel kombinerad med betning, bibehållande av våtmarksområden och andra åtgärder.

SAMSPEL VIKTIGT

Jan Eriksen, direktör Danska Friluftsrådet berättade att Friluftsrådet och Danska golf förbundet är överens om att allmänheten ska få större tillgång till golfbanorna i Danmark.

Speciellt de tätortsnära banorna kan bidra till större möjligheter för många att idka friluftsliv. Men det är viktigt att ha fokus på säkerheten bland annat för att minska konflikter med icke spelande besökare.

Det gäller att få golfklubbarna med på ett nytt tankesätt. Att öppna upp banorna för andra friluftaktiviteter kan även ge golfspelarna en ny och bättre upplevelse av sporten. Friluftsrådet önskar att golfbanorna sköts ekologiskt. Bevarandet av natur och miljö säkrar att nästa generation får samma möjligheter som vi har i dag. Det är både golfspelarna och förvaltarna av golfbanorna som har ansvaret för detta.

ALLMÄNHETENS TILLGÄNGLIGHET

Ivar Hjermundrud, Norska Miljööverdepartementet, började sin föreläsning med att berätta att han inte vet någonting om golf. Första gången han varit på en green var vid besöket på Smørrums GC dagen innan.

I Sverige, Norge och Finland har vi allemansrätten. I Danmark finns ingen allemansrätt. Hans idé om varför det ofta kan uppstå konflikter vid anläggning av golfbanor i länder med allemansrätt är att golfbanorna begränsar allemansrätten. Det skulle vara tvärtom i Danmark, menade han, större grönområden öppnas för en bredare allmänhet.

Kanske något tänkvärt. Departementet är mycket positivt inställda till att golfanläggningar ska kunna användas till andra aktiviteter som därmed ökar människors möjligheter till ett ökat aktivt friluftsliv.

GOLF ENVIRONMENT ORGANISATION

Jonathan Smith, som är ansvarig för projektet berättade om utvecklingen av programmet och visade hur man kan registrera anläggningen på hemsidan för att sedan kunna certifieras.

EXEMPEL PÅ GEO-CERTIFIERING

Stig Persson, klubbchef, Ljunghusens GK, berättade om klubbens miljöarbete.

Ljunghusens GK fick sin GEO-certifiering 2009 som första klubb i Europa.

Den vanligaste föreställningen av allmänheten är att golfbanorna förstör miljön genom att:

- Gödslar för mycket.
- Använder mycket kemikalier.
- Vattnar för mycket.
- Att marken för golfbanor inte blir tillgänglig för friluftslivet.

En del hävdar att det är monokultur på golfbanan. I takt med att golfspelandet ökade, lantbruket minskade så anlades fler golfbanor på lantbruksmark. Rent generellt så har gödsel- och kemikalieanvändningen på dessa ytor minskat med 25 till 75 procent. Praktiskt taget varje golfbana kan visa upp en biologisk mångfald som vidare överstiger odlad kulturmark.

De flesta kan också visa på en ökad mångfald djurarter. Ofta har golfbanor anlagts på naturkänsliga områden där det kanske annars skulle ha byggts bostadshus. Allmänheten har fått bra tillgänglighet. Dammar och trädgångar har anlagts som bidragit till att öka biologisk mångfald i stället för den monokultur som lantbruket hade på samma område.

Golfens miljöprogram ska göras känt och respekterat genom kommunikation och information. ■

Uroaxar på Smørrums GC.